

K. M. A.

(Kvindelige Missions Arbeidere)

Kvartalshilsen

Nr. 4
Oktober 1917

Bladet utkommer 4 gange aarlig og koster 1 krone for aaret.
Kan bestilles paa alle postanstalter og i eksped., Keysersgt. 13.

10. aarg.

Jesus det eneste.

Mel.: «Kom du bedrovede, angstede hjerte».
Eller egen melodi.

*Jesus det eneste
helligste, reneste
navn, som av menneskelæber er sagt.
Fylde av herlighet,
fylde av kjærlighet,
fylde av naade og sandhet og magt.*

*Motgangen moter mig.
Aldrig du støter mig
bort fra din hellige, mægtige favn.
Mennesker glemmer mig.
Herre, du gjemmer mig
fast ved dit hjerte og nævner mit navn.*

*Herre, du høre mig!
Herre, du føre mig
hvordan og hvorhen det tjener mig bedst!
Lær mig at bøie mig!
Giv mig at føie mig
efter din vilje, mens her jeg er gjest.*

*Du er den eneste,
helligste, reneste.
Gi mig dit rene og hellige sind!
Fri mig fra farerne!
Frels mig av snarerne!
Ta mig tilsidst i din herlighet ind!*

O. T. Moe.

Lidelsen med Kristus.

Vi har mange som elsker os, mange som deler vore glæder, mange med hvem vi kan tale om vore tidligere glæder og fremtidige forhaabninger; men de for hvem vi kan aapne vore hjerter og fortælle om vore sorger og sjælelige lidelser, de er faa; undertiden kun en eneste, ja ofte finder vi ikke engang denne ene. Vi maa føle os særskilt dragne til et menneske og være fuldt overbevist om, at han virkelig føler dyp deltagelse i vore sorger, før vi er istand til at aabenbare ham vort livs hemmelighet. Har vi blottet vort hjertes inderste for et menneske, vil dette komme os nær paa en inderligere maate end en anden som kun har delt vore glæder, haab og arbeider. Der blir et forunderlig baand mellem den som lider og den som deler den andens lidelser, der skal meget til for at skille dem, hvorimot andre let blir fremmede for hverandre. En fælles sorgs hellige baand knytter sterkere sammen end noget andet i verden.

Vi føres stadig opad fra jordiske til himmelske lærdomme. «Jeg har ikke kaldt eder tjenere men venner», sier vor Herre til dem som holder hans bud nu saavel som til dem, der fulgte ham paa hans lidelsers vei her paa jorden.

Han har venner for hvem han aapenbarer sin vilje. Han har venner, som deler hans rikes «retfærdighet, fred og glæde i den Helligaand». Han har venner som han utsender utrustet med aandens kraft til at vinde sjæle for ham. Han har venner, hvis øre han vækker morgen efter morgen, for at de skal høre hans røst og «med lærte tunger» tale med den mødige i rette tid, og som han underviser og opbygger paa deres allerhelligste tro.

Men der gives et høiere privilegium end alle disse gaver og kald, et privilegium som kun forstaaes og villig mottages av ganske faa mennesker.

Det er delagtighet i Kristi lidelser. Da den største av Kristi sendebud blev kaldt, blev der sagt: «Jeg vil vise ham hvor meget han skal lide for mit navns skyld.» Ap. gj. 9, 16. Senere sa han ogsaa selv: «Kristi lidelser kommer virkelig over mig.» (Kor. 2, 1. 5.) Paulus traadte i Jesu fotspor. Jesus led og Paulus led. Jesus græd over Jerusalem, Paulus græd over dem, der vandrede som fiender av Kristi kors. Jesus bedrøvedes over deres hjerters haardhet, Paulus led fødselsveer indtil Kristus kunde vinde skikkelse i Galaterne. Jøderne sa om Jesus: «Bort, bort med ham! Korsfæst ham.» (Joh. 19, 15.) Om Paulus sa de: «Ta denne bort fra Jorden. Han burde ikke faa leve!» (Ap. gj. 22, 22.)

Mange søker samfund med Kristus i sjælefred, men faa i lidelsernes endnu helligere hemmelighet. Mange søker frelsens fryd, men kun faa den dypere fortrolighet med Jesus, som ikke alene gjør deres egen sjæl tryk i guddommelig ro og fred, men som ogsaa bringer dem til at glæde sig over sine lidelser for andre og at utfylde i kjødet det som endnu fattes i Kristi trængsler for hans legeme som er menigheten.

I aarhundredernes løp er det kun nogle ganske faa, som klart har indset rettighetene i den pakt, som de lever i. Ørkenen blev foretrukket fremfor det forjættede land. Israel stod under Guds umiddelbare styre. Johannes den døper, en profet, ja mere end en profet, hadde ved Aanden forkyndt, at Jesus var Israels Messias og offeret for verdens synd, og dog forstod han senere ikke fornædrelsen, som maatte gaa forut for op høielsen, men sendte sine disciple for at spørge om Jesus virkelig var Kristus. Hverken de fromme jøder eller selve apostlene forstod før pinsedagen, at den høieste lov-pakt skulde erstattes med naadens pakt. Galaterne vendte tilbake til trældommen efter at ha begyndt i aanden; og det har de fleste kristne gjort paa et eller andet trin i deres liv. Korinterne forstod kun delvis forholdet mellem verden og kirken og vilde derfor regjere som konger, mens han som fulgte nærmest efter sin guddommelige mester, led hunger, tørst og alle slags savn.

Og saadan er det fremdeles. Man træffer kristne som har glemt, at arvingen blev kastet ut og mishandlet og at han snart skal komme igjen, og som derfor gaar i selskap med verden og søker dens herlighet. Paulus, som selv fattig gjorde mange rike, skrev til Korinterne: «I er nu mætte, I er nu rike, I har regjerert som konger uten os.»

Dette gjælder ikke saa meget de kristnes ydre forhold som mere den indre beskaffenhet av deres liv; ti en rik mand kan være fattig i aanden, og den fattige kan være hoffærdig i sit sind.

Hvad er da denne lidelse med Kristus, hvortil vi indbydes i den nærværende pakt som til delagtighet i en særskilt glæde? Det er et privilegium, hvorom det heter: «Saafremt vi lider med ham, at vi ogsaa skal herliggjøres

med ham.» Der menes sikkerlig ikke at faa smake følgerne av vore egne daarskaper og synder; det er fælles for hele menneskeslegten; ti det ord: «den som saar i sit kjød, skal høste forkrænkelighet av kjødet» — gjælder ikke blot de uomvendte mennesker. Det er ikke almindelige menneskelige sorger; ti for den kristne er brodden borttat fra dette livs uundgaalige lidelser, den kristne lider ikke mere men mindre end andre.

Lidelser med Kristus er derimot for det første at lide forfølgelse for Kristi skyld, for det andet at dele Kristi bedrøvelse over dem, som foragter hans frelse.

(Oversat fra engelsk.)

Til vore venner!

Nu efter ferien samles vi igjen for at begynde K. M. A.s arbeide. Tankerne paa de faa arbeidskræfter og de mange krav har været fremme blandt os i disse dage. Dette ord «Herren virkede med» er blit til trøst; maa det være Herren som virker igjennem os saalænge Han vil vi skal staa i dette arbeide. Maa Han gjøre os til rette forbedere for K. M. A., saa at alt i gjerningen kan præges av Hans aand. La os i denne alvorlige tid styrke og opmuntre hverandre! Tiden er kanske kort. Maa Herren selv lægge forventningen om Hans gjenkomst ind i vore hjerter og gjøre os vaakne. —

Fra denne høst av vil der ske en forandring i styrets virksomhet i Kristiania, idet frk. Margit Steen fratrær sin kjære gjerning; hun har i 7 aar med sjelden opofrelse frivillig utført K. M. A.s kontorarbeide og har i den sidste tid været baade sekretær og kasserer. Det synes nu for os som det er nødvendig at skaffe en lønnet kontordame til det voksende kontorarbeide. Hidindtil er det ikke lykkedes os at finde nogen som tør paata

sig de 4 timers kontorarbeide om uken. Igjennem disse linjer vil vi gjerne spørre om en eller anden troende kvinde tør paata sig K. M. A.'s kontorarbeide. Løn kr. 25.00 om maaneden. Vi vil ogsaa gjerne meddele vore venner, at vi har det ønske at skaffe Norsk K. M. A. en reise-sekretær, som kunde virke for at fremme bibelstudium og arbeide for vore missioner.

Denne gang ber vi vore venner trods de vanskelige tider at hjelpe K. M. A.s hovedkasse med pengegaver til virksomhetens utgifter. Maa Gud lægge alt tilrette med hensyn til at faa en reise-sekretær, og med midler dertil om det er hans vilje —

M. A.

Fra Bodil Bjørn.

Kragerø, ⁸⁰/_s 1917.

Mine kjære venner! Hvor deilig det er at sitte hjemme i det kjære fædreland i fred og trygghet og i ordnede forhold og skrive til Eder! Og saa det at kunne skrive frit, slik som man tænker og føler uten at behøve at overveie hvert ord, det er saa usigelig godt.

Først og fremst maa jeg faa si en varm tak til alle dem, som i bøn, i tanke og handling har fulgt mig ute i blodets og taarernes land, som har stridt, lidt og arbeidet for det ulykkeligste av alle folk, som mit hjerte bløder for. Jeg vil be Eder at holde ut i arbeide og bøn og ikke at bli trætte og opgi haapet om en lysere fremtid for det armeniske folk. Det er let at virke i lyse og fredelige tider, hvor alt smiler til en, og hvor man ser fremgang i arbeidet; men det gjælder ikke at miste modet, men se opad, naar stormen raser og bølgerne gaar vildt og truer med at opsluke vor livsbaat. Da er det godt at ha Ham med, som er mand for at styre

baaten gjennom det fraadende hav. Hadde jeg ikke hat Jesus med, saa hadde jeg fortvilet og var gaat tilgrunde i den forfærdelige trængselstid, som vi har oplevet derute. Det var jo ikke bare nogen dage eller uker at holde ut, men det var maaneder, ja aar,

Vor trofaste Gud hjalp igjennem alt og bevaret mig paa forunderlig maate — Ps. 34, 5—9, 16, 20. — Naar jeg ser tilbake, saa er det ikke bare med bedrøvelse, men ogsaa med lov og tak for Herrens underfulde bevarelse og naade. Det er et under at jeg kom fra det med livet, og at der ikke blev krummet et haar paa mit hode, og det er en stor naade; for hvad var jeg bedre end alle dem, der paa en grufuld maate maatte late sit liv. Ord kan ikke beskrive de rædsler, som vi har oplevet, og det er saa oprivende og smertefuldt at tale om, saa jeg idag vil forbigaa dem og hellere fortælle litt fra Harunje og min reise hjemover.

Jeg hadde længe ønsket at faa komme hjem; men saalænge jeg kunde være til nogen hjelp for de ulykkelige, forfulgte, elendige mennesker derute, vilde jeg ikke reise. Jeg forsøkte paa at lindre litt nød her og der og gyde litt trøst i de fortvilede hjerter. Alt saa jo sort og haapløst ut for dem, saa mange Guds barn ogsaa begyndte at vakle i troen og syntes, at Gud hadde glemte deres folk, og da maatte vi forsøke at hjelpe dem tilrette.

I Harunje hadde jeg liten leilighet til at virke ute iblandt de tiloversblevne, men der var dog nogen, og saa var det vore lærere og lærerinder og alle barna, ca. 180, da den tyrkiske regjering sendte os 20 større gutter fra et armenisk barnehjem, som blev opløst, og hvorav de fleste sendtes i forvisning nedover mot ørkenegnene; men disse 20 blev reddet.

Mange av dem er begavet og lærer let, de gjør gode fremskritt paa skolen. Enkelte av de største sendte vi senere til tyske soldaterhjem i nærheten, hvor de hjælper til og har det godt.

Guds aand arbeidet meget iblandt barna iaar, der var mange som kom og bekjendte sine synder og overgav sig til Jesus; men der var ogsaa dem, der stod imot og spottet de andre. En tyrkisk dørvokter — fra Sassunegnen — er hos os, og han er meget paalidelig og holder av de armeniske barn, han visste saa godt hvem av barna der var «kristne», som han sa, og dem foreslog han at sætte til tillidshverv, som f. eks. at bringe melet til bakeren og hente brødet hver dag; for dem kunde man stole paa, sa han, og det var ogsaa saa. Det var saa godt at se og merke forandringen i det praktiske liv, i at være tro, paalidelig og flittig i hus- og markarbeide og paa skolen.

Der skal stor kjærlighet, taalmodighet og utholdenhet til for at arbeide iblandt en saa stor barneflokk, og det er ikke let at holde orden og ha indflydelse paa den enkelte; men det var en stor hjelp at flere av barna selv indvirket paa de andre og gik foran med et godt eksempel. Likesaa var en av lærerne en ivrig sjælevinder og fik høste frugter av sit arbeide blandt barna. De store gutter hjalp til ute i haven, paa marken, i stalden og paa snekkerverkstedet, de store piker var flinke i alskens husarbeide, i kjøkken og i rengjøring; de vasket selv alt barnas tøy og lappet og stoppet det.

Overopsynet over systuen hadde jeg en tid, og man maatte passe nøie paa for at holde alt i orden, og det var ingen let opgave. Enkelte var jo meget flinke i søm; men andre slusket iveri for at bli fort færdig.

Ledelsen av skolerne hadde hr. von

Dobbeler og en tysk lærerinde, Hedwig Büll, desuten hadde vi to armeniske lærere, 4 lærerinder og en tyrkisk lærer, som underviste i tyrkisk og i tyrkisk historie.

Iblandt alle de syke barn i hjemmet hadde jeg meget at gjøre, dertil kom de syke i landsbyen og anskaffelse og utdeling av mediciner. Det var et deilig arbeide, men anstrengende, især om sommeren, naar malariaen og dysentrien herjede. Saa mange av barna var taknemlige og flere bad mig om ikke at reise; «for hvem skal saa hjelpe os, naar vi blir syke», sa de. Om morgenen, naar jeg gjorde min runde, blev jeg næsten altid overrakt smaa blomsterbuketter, som var fra deres egen have, og det glædet mig altid. Barnas største glæde var naar en av os vilde gaa med dem paa ture i omegnen, og der var mange vakre steder baade op i fjeldene, ute i skogen, ned til elven eller ute paa marken. Vi kom da hjem med de nydeligste blomster, anemoner, nøkleblomster, forglemmigeier, violer og roser, og der blev da pyntet i alle stuer. Imellem tok vi ned til elven, og da var de ikke sene med at faa klærne av og svømme ut; for det var det morsomste de visste. Von Dobbeler's tre barn og min lille gut elsket de og var altid straalende naar de fikk være med dem ut. Om aftenen efter endt dagsverk var der altid stor hujen og moro paa den store gaardsplads, da tumlet gutterne sig paa den ene side og pikerne paa den anden og lekte og sprang eller sang mange pene sange. Det var ofte en slik støi, saa vi flyttet til det mest avsidesliggende værelse av huset; men imellem var vi ogsaa med, og det syntes de var svært gjildt. Det var et saadant liv og saa opmuntrende at være iblandt saamange barn, og det er en stor opgave. Vor stadige bøn var at de alle maa vindes for Kristus.

En dag for næstem et aar siden kom fru von Dobbeler og la et litet barn i mine arme og sa: «Det maa du ta dig av, det har ingen forældre mere». Jeg saa paa det og syntes ikke rigtig jeg hadde mot til det, for det var saa litet, saa sykt og elendig, og jeg følte mig ikke netop sterk efter al pleien av de malaria- og dysentrisyke; men der var ingen anden, der kunde overta en saadan pleie, saa jeg forstod det var sendt mig av Gud. Faren, som hadde været lokomotivfører, var forulykket, og moren var for kort tid siden død av malaria eller tyfus blev der sagt. Den lille gut, som de kaldte *patou*, saa ynkelig tynd og gulblek ut og græd næsten altid; men litt efter litt fik jeg ham til at drikke melk, kakao og spise eg og anden nærende mat, men like tynd blev han. Hr. von Dobbeler sa ofte: «Nei, søster Bodil, hvilket stræv De har med det barn, jeg tror ikke De vil faa nogen glæde av det». En dag fikk vi besøk av en flink tysk militærlæge, som var flink i alleslags barnesygdomme, og som oftere besøkte os for at behandle vore syke barn, og ham viste jeg den lille gut og ogsaa en liten pike paa 5—6 aar, som var bare skind og ben; — hun var bragt os like fra gaten og hadde ingen i hele den vide verden og var en av tusinder av de stakkars utvistes barn, en ynkelig, forkommen skabning. — Doktoren undersøkte dem nøie, men rystet paa hodet og sa, at han desværre ikke hadde noget haap for de to barn. «De maa greie dem søster», sa han, «jeg har intet haap om, at de skal komme sig». Men jeg opgav dog ikke haapet for de to; for Gud kunde jo helbrede dem, og jeg vilde gjøre hvad jeg kunde. Ja, I kan tro jeg har stelt med dem og matet dem med det bedste vi hadde, og da de begge hadde god appetit, spiste de

meget, men like tynde og bleke var de. Dog litt efter litt la lillegut paa sig og begyndte at bli kvikkere og raape «mama», naar han saa mig. Han hadde et par voldsomme feberanfald, og da passet jeg ham dag og nat, og han var saa snil til at ta de smaa chininpiller, som jeg gav ham, han trodde nok det var sukker. Senere forsøkte jeg at gi ham chininjectioner, og det syntes jeg hjalp. — Jeg hadde nemlig en tid drevet paa med at gi alle de barn, som hadde malaria, en chininjection hver morgen, ja flere av de store fik op til 10 sprøiter, og de hjalp mange udmerket. — Tilslut blev lille Fridtjof, som jeg kaldte ham, da han saavidt vi kunde forstaa ikke var døpt, saa flink og begyndte at gaa og var imellem nede og lekte med von Dobbelters lille tre aars pike, som var saa glad i lillegut, og ofte kom op for at hente ham. Hun vilde altid bringe de smaa i barnestuen søte saker, og saa blev hun og lillegut snart fine venner.

Først i mars begyndte jeg at tænke meget paa at reise hjem; men før jeg fik en vikar kunde jeg ikke reise. Min far ønsket at jeg skulde komme hjem, og han var gammel og sykelig og desuten ønsket jeg ikke at holde ut en sommer til i det varme klima, en yngre kraft trængtes. En dag faar vi uventet et telegram, som melder to tyske søstres ankomst, og det var en stor glæde og overraskelse, for i denne krigstid er en reise ut til Tyrkiet vanskelig nok, og endda vanskeligere er det at faa tilladelse til at reise. Hvilken glæde var det saa at den ene søster var bestemt for Harunje; men da hun kom ut for første gang og hverken kjendte sprog eller forhold, saa mente pastor Lohmann, at jeg skulde vente til høsten og sætte hende ind i mit arbeide; men da jo

barna i Harunje alle mere eller mindre forstaaar tysk, saa var det jo ikke saa slemt, og hun hadde været sykepleierske i mange aar, saa fru von Dobbeler sa: «Du kan godt reise». Saa besluttedes det at jeg skulde reise til Adana for at ordne mine papirer, saa jeg ingen vanskeligheter skulde faa underveis. Jeg bodde der hos de amerikanske missionærer, som var meget venlige imot mig. De har en stor pikeskole i Adana, hvor der sidste aar ogsaa kom tyrkiske piker. Adana er en stor by, vel kjendt fra masakrene for nogen aar tilbake, der er kun et par times jernbanereise fra Adana til Tarsus. Byen selv er ikke pen. De fleste barn i Harunje fik vi efter Adana-masakren. Den tyske konsul der var meget venlig imot mig og lovet at ordne alt til Konstantinopel; men han trodde nok at det vilde bli vanskelig at faa ta lille Fridtjof med. Paa mit spørsmål om jeg kunde reise hjem, fik jeg svar fra Frankfurt, at jeg maatte vente til høsten, saa da maatte jeg igjen vente, men i slutten av april kom der endelig tilladelse til at reise. Den tyrkiske «müdü» i Harunje lovet at utstede pas til mig og lille Fridtjof til Konstantinopel og da besluttet jeg at trodse alle vanskeligheter og ta lille Fridtjof med. Jeg kan ikke si, *hvor* glad jeg var over endelig at skulle faa komme hjem efter saa mange aars forløp, jeg syntes jeg fik ny kraft ved tanken paa snart at faa se Norge og alle de kjære der og at faa indaande frisk norsk luft og slippe at se mere elendighet og uretfærdighet derute. Men paa den anden side var det ondt at reise fra dem dernede, som maa leve under det samme tryk og i samme nød og saa ikke at kunne erfare, hvordan det staa til dernede og hvordan de tilbakeblevne har det, for censuren er jo saa streng, saa de kan skrive svært litet.

Som sendt fra Gud kom netop i de dage en kjendt tysk prest med sin hustru til Harunjè, derfra skulde de videre til soldaterhjemmet i Konstantinopel, og jeg var Herren meget taknemlig, som hadde ordnet alt saa godt for mig; for det er ikke greit at reise alene med et litet barn i Tyrkiet, især da i krigens tid. Der blev da pakket, bakt og laget istand paa bedste maate; ti man kan ikke regne med at faa stort at spise underveis i saadanne tider.

Netop i disse dage blev den mindste av von Dobbelters barn, en gut paa 1½ aar, saa syk, vi trodde næsten det var difteritis, for han hadde saadan aandened og den tyske læge, som vi tilkaldte, frygtet det samme. Vi var da i angst for ham et par dage, men Gud ske tak, han blev bedre, saa det var nok bare 3 dages halsesyke, og vi kunde da med lettet hjerte gjøre os reiseferdige.

Den 10. mai drog vi avsted tilhest, fulgt paa vei av kjære venner og endel av barneflokken. Lille Fridtjof sat saa trygt og godt paa fanget mens jeg red, var bare litt ræd i begyndelsen, senere moret han sig. Efter ca. 2 timers ridt naadde vi feltbanen og med den kjørte vi ned til Mamouré, hvorfra fuldbanen begynder. Underveis var vi saa heldige at træffe en tysk generaloverlæge, som kom fra Bagdad, som jo var indtat av engelskmændene, og han hadde sanitetsvogn med fire senge og var saa venlig at tilby os at reise med ham saalangt fuldbanen gik. Saaledes sørget Gud igjen for os, saa vi kunde hvile den nat. En søster i soldaterhjemmet i Mamouré var ogsaa saa venlig at sende varm aftensmat hen til os i vognen mens vi ventet der, da vi ingen tid hadde til at gaa derhen. Den tyske læge var tilfreds med lille Fridtjof, som var snil og rolig om natten, og fandt at armeniske barn var

vel saa snille som tyske. Næste morgen kokte vi os kaffe paa et kokeapparat, som vi hadde med og disket op med alle vore gode saker i matkurven til en fin frokost. Underveis blev desværre prestens hustru saa syk av malaria; det var vistnok av alle de støt og de rystelser vi fik i jernbanen — for de tyrkiske betjente hadde nok ikke lært at behandle jernbanevogne paa ret vis —, at hun ogsaa fik voldsomme smerter i blindtarmen. Hun og hendes mand maatte da bli tilbake hos en tysk doktor paa en av stationerne underveis. Henimot aften naadde vi frem til et soldaterhjem, hvor vi fik mat og nattely. Lillegut og jeg maatte slaa os ned i det store spisetelt, hvor flere overnattede. Heldigvis hadde jeg tepper og puter med, saa vi klarte os og sov litt. Tidlig næste morgen i straalende veir drog vi videre, fulgt ned av 2 av vore store gutter, som var i det soldaterhjem for at hjelpe.

Det var en vidunderlig herlig tur den dag. Vi kjørte med fuldbanen over Taurus. Det er noget av den vakreste og mest storartede natur man kan tænke sig. Gigantiske høie fjelde, tildels beklædt med gran og furu og saa vilde stup og kløfter og dypt nede den vakre dal. Det var et interessant anlæg med mange og lange tunneller, banen slynger sig imellem alle disse høie fjelde og stiger meget høit, man har mange steder de skjønneste utsigter. Lille Fridtjof hadde vistnok forkjølet sig, for han var de to første dage slet ikke bra og hadde saadan hæs lyd naar han aandet, saa jeg var bange for, at han skulde faa et lignende anfald som den lille von Dobbeler, men Gud være lovet, han blev for hver dag bedre og var saa snild og fornøiet underveis. Jeg vet ikke, hvordan jeg hadde klart mig om han hadde været grættet. Det hjalp at han hadde

saa meget at se paa og ogsaa gjorde bekendtskap med et 3¹/₂ aars pikebarn, som skulde til Smyrna. Fruen var en verdensdame og lot sig kurtisere av en østerriksk officer, mens hun overlot den lille helt til tjenestepiken og vilde ikke en eneste gang ta den lille paa fanget, saa bange var hun for sin kjole. Jeg hadde saa ondt av den lille, og hun var meget inde hos os senere fra Bosanti. Underveis blev vi paa et opholdssted invitert av en tysk læge til at spise middag i hans kvarter. Det var et litet hus, som hadde en glimrende utsigt utover sletten. Vi hadde en hyggelig og god middag ute paa verandaen. Henimot kl. 5 naadde vi ned i dalen til en station, hvorfra igjen fuldbanen er færdig, og en østerriksk konsul var saa venlig at tillate os at være med i hans vagon, som var forut bestilt. Vi kjørte da ca. 1¹/₂ time med toget fra Bosanti, en mindre by mellem Adana og Konstantinopel. Det var en idyllisk fart gjennom den frugtbare dal og paa begge sider de høie fjelde, overalt trær, dertil en sprudlende, fornøiet liten elv, som fulgte os hele veien. Jeg sat og nød og frydet mig over den henrivende natur. Uheldigvis holdt toget langt borte fra stationen, saa der var ingen som kunde ta min bagage. Men underveis hadde jeg gjort bekendtskap med et par tyske familier fra Jaffa, som maatte efterlate alt de eiede der, da byen var i fare og maatte rømmes, og en av dem var saa venlig at passe lillegut, mens jeg gik for at opsøke en tysk læge, som jeg kjendte, da han ofte hadde været vor gjest i Harunje. Han var straks beredt til at hjelpe mig og indbød mig til at bo i hans hus indtil jeg kunde reise videre. Han er den samme som dengang undersøkte Fridtjof og den lille pike, og han var glædelig overrasket over at se gutten

saa kjæk igjen. Han forestaar et tyskt lazaret der. To søstre er ogsaa ansat der, og de var makeløs venlige og vilde endelig passe lillegut, som de syntes var saa søt. Vi fik en god aftensmat, en koselig passiar og en ren seng og hvilte os riktig ut. Lægen hadde telegrafert til Konstantinopel for at utvirke tilladelse for mig til at benytte militærtoget næste dag, og jeg kom med. Heller ikke gjorde den derværende tyrkiske officer mig vanskeligheter da han eftersaa mit pas, og jeg var saa inderlig taknemlig over at Herren saa naadig hadde hjulpet mig paa vei og ledet alt saa godt.

Turen fra Bosanti til «Haidar pascha» var forholdsvis let, da jeg reiste 1ste kl., fordi der var saa fuldt; men det var ofte vanskelig at faa kokt kakao eller te til gutten; men der var altid en raad for at faa litt kokt vand paa stationen, og engang kokte jeg kaffe i toget. I Eskisdu ^{ru} traf jeg en kjendt tysk missionsøster som kom hen til mig, ellers kunde jeg ikke gaa langt med den lille. Med tøiet hadde jeg flere vanskeligheter, men altid fik jeg det igjen, saa da vi efter 3 døgn's fart naadde «Haidar pascha» hadde jeg alt i god behold. Fridtjof sov underveis paa min haandkuffert, som jeg hadde omgjort til en bløt liten seng med tepper og puter, da vi kun hadde en plads, og han sov saa sødelig der. Fra «Haidar pascha» til Konstantinopel er der kun 1¹/₂ time med dampskib, og der tok jeg ind i et internationalt hotel, hvis forstanderinde jeg kjendte fra før. Vi haade det godt der, levet enkelt, men kraftig. Da jeg ikke kunde faa mine papirer i orden saa hurtig som jeg haapet, maatte jeg opholde mig 2 uker i Konstantinopel.

Først var jeg hos den norske general-konsul, som var meget forekommende og hjalp mig paa alle maater. Næste dag

maatte jeg med mit pas til de tyske, østerrikske og bulgarske konsulater, og med dem blev jeg færdig i løpet av en dag, derefter maatte jeg nogen ganger paa politistationen og til en tyrkisk dommer, da jeg manglet et papir, sa de, og han forlangte 20 mark som straf, hvilket jeg kun motstræbende gav ham, da jeg ingen anden utvei saa for at komme videre paa vei med passet. Næste dag og flere ganger var jeg paa hovedpolitistationen og senere bar det avsted til de høiere embedsmænd og tyrkiske officerer for at faa tilladelse til at benytte Balkantoget, hvilket var meget vanskelig for civile og især da for neutrale. Den norske generalkonsuls kavas gik med mig fra det ene sted til det andet, og der er lange avstande i Konstantinopel, saa jeg ofte var ute fra kl. 9 om morgenen til 4 $\frac{1}{2}$ om efterm., og det var svært trættende at løpe slik omkring uten resultat. Den tyske konsul gav mig en anbefalingsskrivelse for at jeg skulde faa tilladelse, ja jeg fik hans ene «kavas» med, og vi var oppe i fine paladser og regjeringsbygningen; men alltid blev jeg avvist. Jeg opgav da Balkantoget og fik endelig lov til at reise med det konventionelle tog, som er meget omstændelig, da man stadig maa bytte tog og baade ind og ut av et land maa revidere pas og tõi paa grænserne, og istedenfor 3 døgn er man 5–6 døgn underveis fra Konstantinopel til Berlin; men det var ikke noget at gjøre ved det, og jeg var mer end glad da passet endelig var i orden og at jeg ingen vanskeligheter hadde for at faa Fridtjof med. —

Konstantinopel er en meget vakker by med sin deilige beliggenhet like ved Bosphorus og sine prægtige paladser og høie minaretter, som raker op mot himlen. Den er ogsaa høist interessant med

sit brokete liv og dragter, saa helt forskjellig fra en europæisk by.

I Konstantinopel traf jeg ogsaa gamle venner fra Musch, og glæden var stor paa begge sider over gjensynet. Den ene, Bedrossean, var tidligere prest i landsbyen Harradorig ved Musch, men var i de senere aar i Konstantinopel og blev saaledes reddet; han var nu ansat som prest og lærer i en armenisk landsby 2 timer fra Konstantinopel. Vi var, mens han var hos os i Musch, alltid gode venner, og han visste nu ikke det bedste han skulde gjøre mig, var saa rørende til at hjelpe mig naar han kunde tok han mig med paa roture paa fjorden, bar lille Fridtjof og gjorde alle indkjøp til min reise, fulgte med mig paa stationen og trakterte mig med de bedste ting, naar jeg et par gange besøkte ham. Han syntes ikke han kunde gjøre nok, fordi jeg elsket hans folk og hadde hjulpet det. Det ordentlig varmet at møte saa stor taknemlighet. Hos denne prest traf jeg ogsaa et armenisk parlamentsmedlem, som var fra Musch og tidligere var utsendt derfra. Jeg kjendte ham og hans familie godt fra Musch, de var som ved et under reddet. Vi sat længe og talte om gamle dage og dvælte ogsaa ved alt det frygtelige vi hadde oplevet. Han har mistet alle sine slegtninger i Musch, 70 i tallet, kun hans hustru og to barn er reddet. «Søster Bodil», sa han, «De maa fortælle hvad De har set dernede, og selv om vore mænd hadde været skyldig til at faa en saadan behandling, saa tænk paa, at vore kvinder og barn blev myrdet, brændt og skjændet og i tusenvis kastet i floderne, det er forfærdelig at tænke paa, at de næsten har ødelagt vort folk».

I selve Konstantinopel var der bedre end andre steder, der blev kun nogen tusen armenier sendt i exil og dræpt, men fra de omliggende landsbyer blev de fleste sendt avsted til det indre av Lilleasien eller nedover til ørkenegnen, og de fleste mænd og store gutter blev underveis dræpt.

I det tyske soldaterhjem traf jeg Mikki, vor indkjøper og tjener i barnehjemmet i Musch. Han var fulgt med søster

Alma da hun høsten 1915 reiste fra Mesereh til Konstantinopel og senere til Sverige og blev antat som opvarter i soldaterhjemmet, hvor han har det godt og sikkert. Han græt da han fik se mig, og jeg maatte fortælle ham om mine sidste oplevelser i Musch. — Dengang, da hans kone og tre barn blev tat fra ham og ført bort fra Musch var vi længe bange for, at han skulde miste sin forstand, kun hans ældste datter blev reddet; men nu visste han heller ikke hvor hun var, da hun hemmelig var flygtet fra Mesereh over den russiske grænse og derfra vilde hun til Amerika. Det var rent ondt at ta avsked med ham da jeg reiste videre. Der traf jeg ogsaa en av vore tidligere elever fra Musch, en ung gut paa 17—18 aar, som ogsaa hadde mistet alle sine. Før krigen var han paa Robert college i Konstantinopel. En av vore gutter fra barnehjemmet i Musch, som for flere aar siden var reist til Konstantinopel, traf jeg hos en tysk pastor, en grev Lüttichou, som har hjulpet mange armenier ogsaa Bedrossean engang han var i fare. Han er en makeløs elskværdig mand og gjorde mig ogsaa den tjeneste at faa sendt mine fotografier og bøker, som jeg ikke kunde ta med i bagagen, da det var forbudt, til Berlin, og derfra fik jeg dem efterset og forseglet og kunde da ta dem med mig hjem. Sidste søndag var jeg til alters i den tyske kirke og hadde en deilig dag. Den 16. mai ankom jeg til Konstantinopel og den 30. mai reiste jeg videre. Igjennem Tyrkiet var det svært fuldt og vanskelig var det at faa tøiet undersøkt, pas revideret o. s. v., men endelig bar det avsted. Det var en meget besværlig reise. 9 gange maatte jeg bytte tog, og jeg tror 8—9 gange blev pas og tøy revidert. Det var saa vanskelig, fordi heller ikke den store bagage kunde bli ekspedert direkte til Berlin, som man kan naar man reiser med Balkantoget; men at jeg matte bekymre mig om det paa hvert sted. Engang, i Sofia, kunde jeg ikke faa det efterset og kunde da ikke komme avsted med neste tog; men da hjalp en tysk underofficer mig, saa jeg fik alt mit tøy med. Igjennem Bul-

garien reiste jeg alene med bare soldater og officerer, der var ingen anden dame med; men de var saa forekommende, saa jeg ikke alene fik plads til at lægge lillegut ned, men selv ogsaa kunde sove et par timer. En nat maatte vi tilbringe i Nisch i Serbien. Da fandt jeg ved hjelp av et par soldater et godt logi hos en serbisk frue, som var meget snil imot os; men det var meget vanskelig at gjøre hende forstaalig hvad vi ønsket, fordi hun ikke forstod andet end serbisk. Ogsaa i Belgrad maatte jeg tilbringe natten. Der var et stort hotel, men hyggelig var det ikke at være der, saa jeg var glad da jeg næste morgen kunde reise videre. Det var underlig at reise gjennem det land, hvor krigen hadde raset saa voldsomt, dog var der intet spor derefter dengang. I Belgrad var de officerer, der undersøkte passet meget strenge, de frygtet nok for spioner. Endelig kom vi ind i Ungarn og da blev alt lysere og venligere. Der er saa frugtbart der, kornet stod bugnende fuldt. Det var lørdag og megen trafik og svært trangt i kupeen. Jeg var glad da vi om aftenen naadde Buda-pest. Nattoget til Wien var ogsaa fuldt, men jeg fik da saa megen plads, saa jeg kunde faa lagt Fridtjof. Værre var det at faa et bybud, da alle var saa optat; men tilslut fandt jeg en til at besørge alt tøiet. Tidlig næste morgen naadde vi Wien; men dog ikke tidnok til at naa morgen-toget til Dresden og Berlin. Jeg var sammen med en tysk dame, og vi forsøkte at faa tak i en bil for om mulig at naa toget, da vi maatte til en anden banegaard og den laa i den anden ende av byen. Da vi naadde frem var netop toget gaat. Toget fra Buda-pest var nemlig to timer forsinket. Saa maatte vi bli hele dagen i Wien. Jeg var ute med Fridtjof i en stor park, hvor han riktig likte sig godt, ellers moret han mange paa stationen, da han slet ikke var rød og løp bort til nogen damer og trak i nogen blomster, som de da gav ham. Jeg maatte passe saa paa ham, for vips var han borte hos helt fremmede mennesker. Vi kom næste morgen til den tyske grænse, hvor der blev foretat meget nøiagtig revision baade av pas,

tøi og mig selv; men alt gik greit og i god orden og jeg synes ikke de var svært strenge. Jeg blev saavidt færdig til at komme med toget, men fik ingen tid til at drikke kaffe efter den lange fart. Turen fra Tetschen til Dresden var meget vakker, især da skogen, som stod der saa tæt og saa pen, slik herlig gran og furuskog hadde jeg jo ikke set siden jeg var hjemme. Ved middagstid den 5. juni naadde vi Berlin; men da var jeg skrækkelig træt efter 5½ dag og nats fart og stræv og uro. Vi blev kun 2½ dag der til jeg fik vist pas o.s.v.; for jeg hadde gjennomgangspas til Norge og det var nok bra, for ellers hadde jeg maattet vente baade 2 og 3 maaneder før jeg kunde faat tilladelse til at reise hjem, derfor saa jeg hverken hr. Schuchardt eller pastor Lohmann, og det var jeg kjed over, da jeg hadde meget at tale med dem om. Den 7. juni gik reisen videre til Rügen, hvor jeg maatte bli i 10 dage, da jeg kom gjennom Østerrike; men jeg hadde det bare godt der baade med hensyn til mat og logi, og alle var de saa snille imot os. En svensk herre var saa indtat i Fridtjof og kom altid for at leke med ham. «Jeg tror jeg vil reise ned til Konstantinopel og faa mig slik en gut jeg og», sa han. Ved et tilfælde fik jeg vite, at der var flere «bibelhussøstre» i sykehuset i Bergen paa Rügen, og med dem hadde jeg mangen hyggelig stund og de var ute og spadserte med mig i den vakre omegn. Endelig, endelig slog da befrielsens time og vi kunde reise hjem. Forresten hadde opholdet der gjort os begge godt, vi hadde faat hvilt os ut efter alle strabadser. Paa toget foretoges igjen en grundig eftersøkelse av alt tøiet, min søk blev efterset fra bunden og kufferten likesaa, det var riktig et stræv at faa alt ind igjen. Endelig kom vi til Sasnitz; men der begyndte de igjen at undersøke alt, og det tok vel henimot 2 timer før alt og alle var færdige, og glad var jeg da vi endelig dampet avsted paa det store, pene svenske dampskib og satte kursen hjemover. Det var en deilig fart i straalende veir, og saa vakkert at se solen saa rød og skinnende gaa ned i havet. Fridtjof var likesaa fornøiet som jeg og

sprang omkring paa dækket, han følte kanskje ogsaa at nu var vi kommet i friere farvand. I Trelleborg fik vi en god lugar og sov saa deilig hele natten. Endelig, den 18. juni, naadde vi Kristiania, hvor vi blev mottat med aapne arme av kjære venner og slegtninger, det var som en drøm at faa komme hjem. Salme 91, 11. —

Kjære venner, nu kommer nogen ord for at minde Eder om, at det er dyrtid dernede, priserne paa korn, fødevarer og stoffe til klær siger stadig og gjør, at barnehjemmene har meget vanskelig for at sørge for saa mange smaa, og der kommer stadig flere og vi kan jo ikke sende dem bort; for de har jo ingen i hele verden, der kan sørge for dem, far og mor er jo borte, hvor, det vet ingen. Og tænk, vore smaa herhjemme, som har det saa lunt og godt og intet mangler. Kjære, vil ikke *I* hjelpe saameget som mulig? Tænk paa alle de store og smaa, som mangler alt og del med dem. 2. Korint. 9, 6—7,

Mange hjertevarme hilsener til hver især.

Eders i Herren forbundne

Bodil Biørn.

Fra Tysfjordsarbeidet.

Denne gang skal vi kun meddele ganske kort fra denne vor arbeidsgren. —

Motorbaaten som vi skrev om i forrige nr. er for længe siden indkjøpt og sendt op til Fredly. Søstrene har meldt at den er kommen vel frem, synes at være rigtig bra til sit bruk og vil sikkert gjøre god nytte. Kan vi opdrive benzin til den, sies her, at den vil slaa rekordene deroppe hvad hastighet angaar. — Foreløbig har vi maattet lægge ut av Fredlys kasse noget over halvparten av dens kostende. Kanske der turde være nogen som fik det paa hjerte spesielt at hjelpe os med den. Den er tænkt ogsaa at anvende som kirkeskyss, saa vi haaper det paa denne maate skal bli lettere for Hellandsboere at kunne komme til kirke.

Sidst i juni maaned reiste søster Mina Rosenlund nordover. Overfyldte som baade jernbanetog og dampskibe er i disse tider, blev det en nok saa slitsom

tur for hende. Gud hjalp dog igjennem, og hun naadde lykkelig og vel sit bestemmelsessted, hvor hun med glæde og tak gik ind i den gjerning, som var lagt tilrette for hende. —

Byggearbeidet er nu atter gjenoptat. Paa vor ansøknin g til staten om bidrag til fuldførelse av hjemmet, svarte departementet med at utbe sig endel nærmere oplysninger. Samtidig spurte departementet om Nordlands amt hadde ydet noget bidrag, eller om der var søkt om saadant. Dette var ikke gjort, og man raadet os til at indsende ansøknin g til amtet. Under 3. juli fattet amtstinget enstemmig beslutning om at bevilge Tysfjordens kommune kr. 5000 til forsettelse av byggearbeidet paa Fredly tuberkulosehjem. — Søster Olivia haaper nu at hjemmet skulde kunne tas i bruk til jul. Men saa raskt gaar det neppe. Der vil nok endnu mangle penger til at bygge for, og det som i aarenes løp er indsamlet og tænkt anvendt til inventar er foreløbig brukt til byggearbeidet. Noget bidrag av staten vil neppe kunne bli bevilget til utbetaling før efter 1. juli 1918. — Dog — vi har jo ofte set, at Herren vor Gud aapner utveie der, hvor vi ingen ser. Nu som altid er det vor trøst, vor hjelp, vor styrke at vi vet, at gjerningen er Herrens. Det er trygt at faa hvile i denne forvisning ogsaa for de daglige behov, som i disse dyre tider er langt større end tidligere. Vor Gud svikter ikke. — Hjertelig tak til alle som trofast bærer vort arbeide i bøn.

Komiteen.

Tysfjordvenner — se her!

Søster Olivia ber om at de der muligens maatte ville sende varer, julekasser eller lignende for fremtiden maa adressere disse til: Fredly, *Helland i Tysfjorden*, Salten. Post maa fremdeles adresseres til: *Drag i Salten*.

Santalmissionen.

Kjære K. M. A.-venner!

Det var tanken at vi gjerne i dette nummer vilde bragt en meddelelse om

vor bibelkvinde ute i Santalistan, men desværre har vi endnu ikke faat nogen besked om hendes ansættelse. Posten er jo saa uregelmæssig i disse tider, saa selv om vi ikke har hørt noget, kan hun jo godt være i fuld virksomhet derute med at fortælle Santalkvinderne om Jesus. La os være trofaste i forbøn for K. M. A.s arbeide derute, saa mange gjennom os kunde bli ført ut av mørke og ind i Guds «underfulde lys». — Maa vi alle bli rigtig ivrige i bøn om en egen K. M. A.-søster at sende derned. Tiden er kanskje kort — Jesus kan komme snart — saa derfor haster det med at faa utført hans gjerning mens vi har tid. — Frk. Anna Jensen skriver derutefra: «Aa, hvor vi trenger arbeidere». — «Aa, hvor min sjæl længter efter at faa gjøre mere og mere for dette folk». Om en tur de gjorde, skriver hun: «Tænk, hedningerne kom i skarevis til vore møter. Gid I hadde seet dem». —

Skulde det være for stort et løft for K. M. A. i Norge at samle sig om det aarsbidrag som trænges til at underholde helt en arbeider ute blandt hedningerne?

Der vil behøves ca. 2000 kr. pr. aar. Svensk og Dansk K. M. A. har mange arbeidere paa forskjellige missionsmarker.

Maa saa Gud hjelpe hver enkelt av os til at handle som han vil i denne sak. Bidrag mottas av kassereren frk. Nico Hessen, Neubergergt. 18, og K. M. A.s kontor, Keysergt. 13.

K. M. A.s santalkomite.

Hjælp os at sprede vore smaaskrifter!

Ved at læse gjennom medlemslisten ser vi at mange medlemmer endnu ikke har betalt sin kontingent for 1917. Vær saa snild at gjøre det snarest. *Kontingenten for Kvartalshilsen er kr. 1.00 pr. aar.* Kontortid fra 12 til 2 i Keysergt. 13.

Alle skriftlige meddelelser samt post-anvisninger maa sendes til K. M. A.s kontor, Keysergt. 13, Kristiania.

Utgitav Kvindelige Missions Arbeidere (K.M.A.)
Ekspedition: Keysergt. 13, Kristiania.